



«...Δεν υπάρχει σύστημα σε όλο τον κόσμο ή σχολείο στη χώρα που να είναι καλύτερο από τους δασκάλους του. Οι δάσκαλοι είναι η ψυχή της επιτυχίας των σχολείων» Sir Ken Robinson

«...Ένας άνθρωπος αν έμενε μόνος του στο σύμπαν δεν θα είχε κανένα δικαίωμα, αλλά θα είχε υποχρεώσεις» "The Need for Roots"

Simone Weil

«... αν νοιαζόμαστε για την ευτυχία κάποιου άλλου... τελικά θα μας βοηθήσει να

βρούμε τη δική μας ...»

Αρχικές σκέψεις

Με το ξεκίνημα της νέας σχολικής χρονιάς, καθημερινά γίνεται πολύς λόγος εξαιτίας των καταστάσεων, για τον τρόπο που θα λειτουργούν μαθητές και εκπαιδευτικοί στο σχολείο. Έχουμε άλλους να συμφωνούν και άλλους να διαφωνούν με τα μέτρα αλλά και με την επικινδυνότητα της κατάστασης. Μάλιστα υπάρχουν και αυτοί που επιμένουν στις θεωρίες τους χωρίς να μπορούν να τις αποδείξουν, καθώς και αυτοί που είναι διχασμένοι για το πως θα αντιδράσουν.

Αλλά τελικά μεταξύ ποιων μπορεί να γίνει διάλογος και ποιοι είναι αυτοί που θα παίρνουν τις αποφάσεις. Διότι διαχείριση της πανδημίας σημαίνει: Διαχείριση του ρίσκου. Ποιοι λοιπόν έχουν δικαίωμα στις αποφάσεις; Ποιος παίρνει την ευθύνη να ρισκάρει την ορθότητα των απόψεών του; Ποιοι πιστεύουμε ότι δεν είναι υποχρεωμένοι να ακολουθήσουν τις εγκυκλίους;

Από τη μία είναι το υγειονομικό ρίσκο αλλά από την άλλη το ψυχοκοινωνικό των μαθητών. Ποιοι οι κίνδυνοι των κλειστών και ποιοι των ανοιχτών σχολείων; Εδώ γίνεται σύγκρουση **Δικαιωμάτων** με **Υποχρεώσεις** και **Κοινωνική ευθύνη**.

Ανάλυση σκέψεων

Ο Jonas Edward Salk, 28 Οκτωβρίου 1914 – 23 Ιουνίου 1995) ήταν Αμερικανός ιατρικός ερευνητής και ιολόγος, παγκοσμίως γνωστός για την ανακάλυψη και ανάπτυξη του πρώτου ασφαλούς και αποτελεσματικού εμβολίου κατά της πολιομυελίτιδας (Wikipedia). Είχε πει:

"Εάν όλα τα έντομα εξαφανίζονταν από τη Γη, μέσα σε πενήντα χρόνια όλη η ζωή στη Γη θα τελείωνε. Εάν όλα τα ανθρώπινα όντα εξαφανίζονταν από τη Γη, μέσα σε πενήντα χρόνια όλες οι μορφές ζωής θα άνθιζαν...».

Νομίζω είχε δίκιο. Αλλά τι είναι αυτό που κάνει την ανθρωπότητα, το πιο τέλειο είδος πάνω στη Γη, να γίνεται καταστροφικό. Νομίζω πάλι ότι είναι προφανές. Εκτός από τη **βίαη** συμπεριφορά μας απέναντι στη φύση, ίσως να είναι και η **λάθος** παιδεία και η εκπαίδευση που παίρνουμε. Κάτι που τα έντομα αλλά και ο υπόλοιπος φυτικός και ζωικός πληθυσμός δεν είχε και δεν έχει μ' αυτήν την έννοια που ισχύει για τον άνθρωπο.

Το ανθρώπινο είδος διαφέρει επίσης στο ότι εκτός από δικαιώματα έχει και **καθήκοντα**. Στο το βιβλίο του, "**The Need for Roots**" ο **Simone Weil** υποστηρίζει ότι αυτό το σημείο για τις υποχρεώσεις που έχουμε ως κοινωνική ομάδα συχνά παραβλέπεται. Ακούμε πολλά για τα "δικαιώματά μας" χωρίς αντίστοιχες ευθύνες. Ισχυριζόμαστε ότι έχουμε το δικαίωμα να συμμετέχουμε σε μια λειτουργούσα κοινωνία με όλα τα δικαιώματα που σχετίζονται σ' αυτήν, ενώ διεκδικούμε την ελευθερία μας απέναντι στα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις.

Δηλαδή είναι σαν να λέμε, ότι έχουμε δικαίωμα όταν οδηγούμε να περνάμε με πράσινο αλλά δεν έχουμε υποχρέωση να σταματάμε στο κόκκινο!

Επίσης αναφέρει στο βιβλίο: «**Η έννοια των υποχρεώσεων έρχεται πριν από αυτήν των δικαιωμάτων**, η οποία είναι δευτερεύουσα και σε σχέση με την πρώτη. Ένα δικαίωμα δεν είναι από μόνο του πραγματικό, αλλά μόνο σε σχέση με την υποχρέωση στην οποία αντιστοιχεί, η αποτελεσματική άσκηση ενός δικαιώματος από ένα άτομο πηγάζει όχι από τον ίδιο, αλλά από τους άλλους ανθρώπους που θεωρούν ότι έχουν συγκεκριμένη υποχρέωση απέναντί του. Δηλαδή η αναγνώριση μιας υποχρέωσης καθιστά αποτελεσματικό το δικαίωμα. **Μια υποχρέωση που δεν αναγνωρίζεται από κανέναν δεν χάνει την δύναμη της υπάρξής της**. Ένα δικαίωμα όμως που δεν αναγνωρίζεται από τους περισσότερους δεν αξίζει τίποτα ή είναι παράνομο. Σκεφτείτε:

Ένας άνθρωπος αν έμενε μόνος του στο σύμπαν δεν θα είχε κανένα δικαίωμα, αλλά θα είχε υποχρεώσεις».

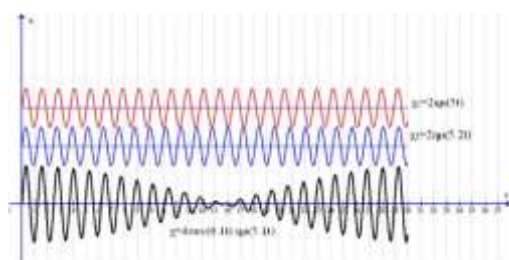
Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι στις χώρες της Ανατολής υπάρχει η **αρχή της κοινωνικής υποχρέωσης**. Στην Ιαπωνία ονομάζεται **giri: Σεβασμός στους ηλικιωμένους και τους ανώτερους**. Που σημαίνει ότι μερικές φορές τα άτομα χρειάζεται να υποστούν ακόμα και προσωπική απώλεια για να εκπληρώσουν την κοινωνική υποχρέωση.

Αντίθετα, η Δύση κλίνει περισσότερο προς τα «**προσωπικά δικαιώματα**». Μερικές φορές μάλιστα τα δικαιώματα μιας μερίδας, καλύπτουν τα ανάλογα δικαιώματα των άλλων.

Αν το δούμε ως δικαιώματα έναντι ευθύνης. Ο ένας πολιτισμός κλίνει προς τα δικαιώματα ενώ ο άλλος προς την ευθύνη. Η έννοια της ατομικής ελευθερίας έναντι όλων των άλλων είναι έντονη στις ΗΠΑ. Η Σκανδιναβία, η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία και πολλά μέρη έχουν μια ισχυρή αίσθηση ισότητας, που δεν είναι τόσο ισχυρή όσο η ιαπωνική giri, αλλά τουλάχιστον αντικρούει τα χειρότερα του ατομικισμού.

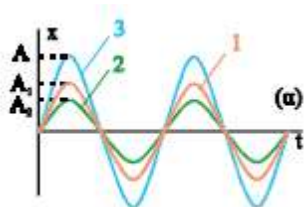
Με την αποδοχή μικρών θυσιών από τη μια μεριά, μπορούμε να κερδίσουμε μεγάλα οφέλη για το καλό όλων. Όπως είναι στα μαθηματικά δύο συναρτήσεις σε ένα γράφημα, όπου καταφέρνουμε να μεγιστοποιήσουμε την τιμή κάτω από τις διασταυρούμενες καμπύλες.

Για όσους γνωρίζουν Φυσική ίσως θα ξέρουν το φαινόμενο του «διακροτήματος»: Δυο οντότητες που συνυπάρχουν αλλά ταλαντώνονται με μικρή διαφορά η μία από την άλλη (από μακριά φαίνονται σχεδόν ίδιες) [εικ. 1] προκαλούν τεράστια χάσματα ύψους και βάθους όταν αλληλοεπιδρούν κατά τη σύνθεση.



Εικόνα 1. Φαινόμενο διακροτήματος

Ενώ δύο οντότητες που ταλαντώνονται με την ίδια συχνότητα (πράσινο και κόκκινο) [εικ. 2], ας είναι η μια πιο έντονη από την άλλη όταν αθροίζονται, υπάρχει αλληλοβοήθεια και το αποτέλεσμα γίνεται ακόμα καλύτερο (μπλε) και προς την ίδια κατεύθυνση.



Εικόνα 2. Σύνθεση δυο ταλαντώσεων με ίδια συχνότητα

Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και σε μια κοινωνία. Όταν **δεν υπάρχει πλήρη συνεννόηση**, αν η διαφωνία είναι ουσιαστική το αποτέλεσμα μπορεί να είναι καταστροφικό. Ενώ όταν υπάρχει η αναγνώριση του άλλου και **συγχρονισμένη σκέψη** ανεξάρτητα αν ο ένας είναι πιο αδύναμος απ' τον άλλον δίνει σαν αποτέλεσμα ένα **success story**.

Η παρακάτω ιστορία από έναν άγνωστο σε κοινωνικά δίκτυα ίσως μας διδάξει τι σημαίνει **κοινωνική ευθύνη**:

«Μια σοφή δασκάλα έφερε κάποτε μπαλόνια στο σχολείο, είπε στους μαθητές της να τα ανατινάξουν και να γράψουν το όνομά τους σε ένα. Αφού τα παιδιά πέταξαν τα μπαλόνια τους στην αίθουσα, ο δάσκαλος κινήθηκε μέσα από την



αίθουσα ανακατεύοντας τα όλα.

Δόθηκαν πέντε λεπτά στα παιδιά να βρουν το μπαλόνι με το όνομά τους πάνω, αλλά αν και έψαξαν μανιωδώς, κανείς δεν βρήκε το δικό του μπαλόνι.

Τότε ο δάσκαλος τους είπε να πάρουν το μπαλόνι πιο κοντά τους και να το δώσουν σε αυτόν που το όνομα του ήταν πάνω. Σε λιγότερο από δύο λεπτά, όλοι κρατούσαν το δικό τους μπαλόνι.

Ο δάσκαλος είπε στα παιδιά: " Αυτά τα μπαλόνια είναι σαν την ευτυχία. Δεν θα το βρούμε όταν ψάχνουμε μόνο για το δικό μας. Αλλά αν νοιαζόμαστε για την ευτυχία κάποιου άλλου... τελικά θα μας βοηθήσει να βρούμε τη δική μας."

Τελικά θα έλεγα ότι η πανδημία μας έκανε και ένα καλό. Μας βοηθάει σιγά-σιγά να αποκτήσουμε κοινωνική ευθύνη. Η μάσκα όσοι το καταλάβουν βοηθάει στο να μην μεταδίδεται ο ιός. Δηλαδή βοηθάμε το διπλανό μας από εμάς που μπορεί να είμαστε ασυμπτωτικοί δότες χωρίς να το ξέρουμε. Αυτό τελικά θα βοηθήσει έμμεσα εμάς που τη φοράμε. Είναι ακριβώς η ερμηνεία του παραπάνω πειράματος. Πολύ απλά!

Έχω ακούσει πολλές φορές γονείς πριν την εξάπλωση του ιού αλλά και από δική μου πείρα για την περίπτωση που ερχόταν ένα παιδί με γρίπη απ' το σχολείο: Όταν οι γονείς παίρναν τις κατάλληλες προφυλάξεις και φορούσαν μάσκα δεν κολλούσαν. Είναι η μοναδική σωτηρία έναντι σε έναν ιό με αερογενή μετάδοση.

Επειδή δεν υπάρχει πιθανότητα κυκλοφορίας αποτελεσματικού και ασφαλούς εμβολίου πριν περάσει τουλάχιστον ένας χρόνος, τα μέτρα που θα μας βοηθήσουν παραμένουν τα ίδια, και τα γνωρίζουμε πλέον πολύ καλά. Μάσκα σε όλους τους χώρους όπου υπάρχει συγχρωτισμός, συχνό πλύσιμο χεριών, αποφυγή επαφής χεριών με πρόσωπο.

Για όσους αντιδρούν μ' αυτά τα μέτρα ας αναλογιστούν ότι δυστυχώς «ο covid-19 εμφανίζει υψηλότερη μεταδοτικότητα από τον ιό της γρίπης λόγω της ικανότητάς του να μεταδίδεται ακόμη και κατά το προσυμπτωματικό στάδιο, αλλά και χάριν το γεγονός ότι μεταδίδεται και μέσω της γαστρεντερικής οδού, αποβαλλόμενος στα κόπρανα» (Δημήτρης Κουντουράς, παθολόγος-ηπατολόγος).

Υπάρχουν ενστάσεις ως προς την εφαρμογή των νέων μέτρων στα σχολεία αλλά και σε άλλους δημόσιους χώρους με αυξημένη προσέλευση ατόμων. Άλλες πιο εύλωπτες άλλες από θυμό ή αντίδραση και άλλες απλά για να ανιχνεύσουν την κοινή γνώμη. Όλες έχουν όμως το ίδιο υπόβαθρο. Ισοπεδώνουν τις καταστάσεις ή στηρίζονται στην προ κορωνοϊού εποχή σαν να μην έχει αλλάξει τίποτα. Απουσιάζουν οι νέοι παράμετροι και δεν τεκμηριώνονται με επιστημονικά δεδομένα. Αυτό τις κάνει αδύναμες και επειδή είναι αβάσιμες και μη συζητήσιμες μόνο κακό κάνουν παρά καλό.

Άρα λοιπόν...

Η κοινή βάση υπάρχει. Από κει και πέρα χωρίζονται οι περιπτώσεις και βρίσκεται η βέλτιστη λύση, με την συνδρομή των ειδικών και μόνο, για κάθε μια ξεχωριστά.

Αν ως γονείς πιστεύουμε ότι το παιδί μας δεν πρέπει να ακολουθήσει τα νέα μέτρα όταν πάει με το καλό στο σχολείο, καλό είναι να συζητηθεί στον σύλλογο γονέων. Η διαφορά της σημερινής εκπαίδευσης από αυτή προ δεκαετιών είναι πως όταν υπάρχει μια εγκύκλιος με οδηγίες που πρέπει να τηρηθούν υποχρεωτικά δεν σημαίνει ότι στοχεύουν στον τιμωρητικό χαρακτήρα για τους παραβάτες, αλλά δείχνουν το μονοπάτι. Όταν δεν συμφωνούν κάποιοι μπορούν με επιχειρήματα να αλλάξουν την απόφαση συλλογικά εκθέτοντας τεκμηριωμένα τους λόγους με βάση τους ειδικούς και μόνο. Οι αποφάσεις μπορούν να κοινοποιηθούν στα ανώτατα όργανα και να αιτηθούν τις αλλαγές. Αυτή είναι και η αξία της Δημοκρατίας.

Κάτι τέτοιο έπραξε για παράδειγμα, η **Ένωση Συλλόγων Γονέων και κηδεμόνων Δήμου Μυτιλήνης** αιτούμενοι την καθυστέρηση ανοίγματος των σχολείων στο νησί μετά τις 30 Σεπτεμβρίου.

Το αν είναι αυτό σωστό και εφικτό δεν μπορούν να το κρίνουν οι ίδιοι. Δυστυχώς μόνο οι συζητήσεις στα κοινωνικά δίκτυα σ' αυτή την περίπτωση όχι απλά δεν διαφωτίζουν αλλά είναι και χάσιμο χρόνου.

Ας σκεφτούμε οι γονείς πόσες φορές αναγκαστήκαμε λόγω των παιδιών να αλλάξουμε τρόπο ζωής. Από τότε που ο γιατρός ανακοίνωσε την εγκυμοσύνη της μητέρας μέχρι και σήμερα. Γιατί τόση αντίδραση για τα μέτρα υγειονομικού περιεχομένου όταν αυτά έχουν σκοπό την προστασία μας;

Για τον εκπαιδευτικό όλα τα παιδιά φέρουν την ίδια εκτίμηση και αξία. Αν μιλάμε στο παιδί εναντίον του σχολείου είναι σαν να το αποτρέπουμε από τη μάθηση.

«Δεν υπάρχει σύστημα σε όλο τον κόσμο ή σχολείο στη χώρα, που να είναι καλύτερο από τους δασκάλους του. Οι δάσκαλοι είναι η ψυχή της επιτυχίας των σχολείων» έλεγε ο αείμνηστος **Sir Ken Robinson** (4/3/1950-20/8/2020) συγγραφέας και σύμβουλος σε θέματα εκπαίδευσης και καλλιτεχνικής παιδείας. Αν θέλουμε να θωρακίσουμε το παιδί μας και να το κάνουμε ενεργό πολίτη στην κοινωνία δεν είναι ανάγκη να το απομονώνουμε με αβάσιμες απόψεις. Ας ρωτήσουμε πρώτα απευθείας την γνώμη των ειδικών. Αν τα υγειονομικά μέτρα ήταν κάτι κακό τότε οι γιατροί, οι δάσκαλοι, οι καθηγητές αλλά και το μεγάλο μέρος της κοινωνίας θα ήταν μαζί μας.

Ο ρόλος των γονέων είναι πελώρια σημαντικός. Η υπευθυνότητα και η κοινωνική ευθύνη μαθαίνεται πρώτα από το σπίτι.

Παιδεία παντού λοιπόν. Στο σχολείο αλλά και στο σπίτι.

Ας δούμε αυτό που έχουμε μπροστά μας και όχι αυτό που θα θέλαμε αλλά δεν υπάρχει προς το παρόν. Για να χαιρόμαστε όλοι με υγεία το υπόλοιπο της μέρας μας.

Τα μέτρα δεν ήταν και θα είναι ποτέ σταθερά. Κάποια στιγμή θα φύγουν όταν θα είναι αχρείαστα. Το ίδιο και ο ιός με τη σημερινή του μορφή. Αυτό που θα μείνει είναι οι αξίες της **συλλογικότητας**, της **εμπιστοσύνης** σ' αυτόν που είναι πιο **ειδικός**, της **υπομονής** και της αναγνώρισης των **υποχρεώσεών** μας απέναντι στην κοινωνία στην οποία ζούμε. Ας τις εκπαιδύσουμε στα παιδιά μας. Και όλοι μαζί να χτίσουμε ένα καλύτερο αύριο.

Αριστείδης Γκ. – Φυσικός

